

ความสัมพันธ์ระหว่างตำราต้าเสวียกับตำราจยง

สยามพร ฉันทสิทธิ์พร

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110

อีเมล: sayumporn@gmail.com

รับบทความ: 15 มิถุนายน 2565

แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2565

ตอบรับบทความ: 20 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ: : บทความนี้มุ่งนำเสนอความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างตำราต้าเสวียกับตำราจยงใน 3 ประเด็น ประการที่ 1 วาทกรรมการสืบทอดสายตรงของวิถีแห่งธรรม (道统) กับการกำเนิดของตำราทั้งสี่ ตำราต้าเสวียกับตำราจยงถูกโยงให้สัมพันธ์กันด้วยสาเหตุการสืบทอดวิถีแห่งธรรม และตำราทั้งสี่ก็เป็นผลผลิตของวาทกรรมดังกล่าว ประการที่ 2 ตำราต้าเสวียกับตำราจยงมีความสัมพันธ์ในด้านเนื้อหา ตำราทั้งสองนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกัน เพียงแต่นำเสนอในมุมมองที่ต่างกันและใช้คำสำคัญที่แตกต่างกัน ทว่าความหมายและแก่นความคิดนั้นแทบสนิทเป็นเนื้อเดียวกัน ประการสุดท้าย บทบาทของตำราต้าเสวียกับตำราจยงในการสร้างภาพตัวแทนของบุรพกษัตริย์ ซึ่งเป็นบทบาทที่ทำหน้าที่เป็นมาตรฐานตัดสินคุณธรรมและการปกครองของผู้นำจีนมาโดยตลอดในประวัติศาสตร์

คำสำคัญ: ต้าเสวีย; จยง; การสืบทอดวิถีแห่งธรรม; ชื่อตรง; บุรพกษัตริย์

The relationship between "Daxue" and "Zhongyong"

Sayumporn Chantsithiporn

Chinese Section, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110

Email: sayumpornc@gmail.com

Received: 15th June 2022

Revised: 15th December 2022

Accepted: 20th December 2022

Abstract: The significance of Daxue and Zhongyong, as well as their relationship, will be discussed in three parts in this article. One is the link between "Daotong" discourse and "The Four Books." The Discourse creates the genealogy relation of "Daotong," and as a result of the Discourse, Daxue and Zhongyong become related, and "the Four Books" are created. The second is the connection between the contents of Daxue and Zhongyong. The contents of the two are similar, but the level of expression and keywords alter, but their essential ideas and meanings remain the same. The third is that Daxue and Zhongyong function in molding the Confucian Former King's image. This function elevates the image of the former king to the moral and political standard of Chinese monarchs throughout history.

Keywords: Daxue; Zhongyong; Daotong; sincerity; Confucian Former Kings

论《大学》与《中庸》的关系

蔡淑钊

诗纳卡琳威洛大学人文学院中文系，曼谷，泰国，10110

电子邮件:sayumpornc@gmail.com

收稿日期: 2022-06-15

修回日期: 2022-12-15

接受日期: 2022-12-20

摘要: 本文将讨论《大学》、《中庸》的意义及两者之间的关系，分别讨论三个方面，一是“道统”话语与《四书》的关系，《大学》与《中庸》因为“道统”话语产生了道谱关系，《四书》则是道统话语的产物。二是《大学》与《中庸》的纲领和意义关系，这两者所提出的内容紧密相关，只是表述的层面和关键词有所不同，但是其核心思想与意义却是一致的。三是《大学》与《中庸》塑造典型化先王形象的作用，这个功能使先王的形象成为了中国历史上衡量统治者的道德及为政标准。

关键词：《大学》；《中庸》；道统；诚；先王的形象

บทนำ

ตำราต้าเสวียกับตำราจยง¹ เป็นตำราสำคัญของสำนักปรัชญาฮู หรือที่รู้จักกันในนามสำนักปรัชญาขงจื๊อ “ต้าเสวีย” (大学) อาจแปลได้ว่า “อภิศาสตร์” หมายถึง ศาสตร์การเรียนระดับสูง ซึ่งเป็นศาสตร์การเรียนในระดับที่เหนือกว่าการศึกษาขั้นครุณ และมีนัยความหมายถึงศาสตร์การเรียนรู้อันยิ่งใหญ่ ตำราเล่มนี้ถือเป็นทฤษฎีหรือเป็นเค้าโครงพิมพ์เสียวนการศึกษาในปรัชญาฮู แนะนำเป้าหมายและกระบวนการศึกษาในปรัชญาฮู ตลอดจนปลายทางของการเรียน จัดได้ว่าเป็นบันไดขั้นแรกของการศึกษาตามหลักการของลัทธิฮู

ส่วนตำราจยง (ทางแห่งความพอดี) เป็นตำราที่มุ่งนำเสนอวิธีวิทยาทางจิตของปรัชญาฮู คำว่า “จยง” หมายถึง ไมโอนเอียงอคติ “ยง” หมายถึง เป็นปกติและไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังมีการตีความที่มีนัยถึงว่า “จยง” เป็นวิถีแห่งธรรมอันเที่ยงแท้แห่งใดเหล่า “ยง” คือ หลักการแห่งใดเหล่าที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง (朱熹 2011: 19) ดังนั้นจึงรวมความหมายเป็นวิถีแห่งความพอดี มีความเป็นปกติและสม่ำเสมอ ไม่เปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมา หรืออาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “จยงยง” หมายถึง “การกระทำใดๆ อันสมควรแก่กรณีในสภาพที่พอเหมาะพอดีกัน โดยทุกอย่างอยู่บนฐานของความแท้จริงอันเป็นสัจธรรม”(จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ 2564:126)

ตำราต้าเสวียกับตำราจยง แต่เดิมเป็นเพียงเนื้อหา 2 บทในคัมภีร์บันทึกจารีต (礼记) ต่อมา ได้รับการจัดรวมให้เข้าเป็นตำรา 2 เล่ม ในตำราทั้งสี่ ได้แก่ ตำราต้าเสวีย

¹ ตำราต้าเสวียกับตำราจยง มีฉบับแปลเป็นภาษาไทย 2 ส่วนน ได้แก่ คัมภีร์ต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย) และจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) (ถาวร ลิกโกศล และ กนกพร นุ่มทอง 2562) และ อภิศาสตร์ (ตำราต้าเสวีย) และทางแห่งความพอดี (ตำราจยง) (สุมพร ฉันทสิริทิพร 2563) อย่างไรก็ตาม ในบทความนี้ ผู้เขียนจะเลือกใช้คำทับศัพท์ ต้าเสวีย กับ จยง เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน อีกทั้งการใช้คำทับศัพท์เป็นความคุ้นชินของกลุ่มผู้ศึกษาภาษาจีนมากกว่า

อนึ่ง ในการถ่ายทอดเสียงภาษาจีนเป็นอักษรไทยในบทความนี้ใช้ระบบการถอดเสียงเป็นภาษาไทยตาม หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2550 แต่หากมีคำศัพท์บางคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายแต่ไม่ได้ถอดเสียงเป็นไปตามมาตรฐาน ผู้เขียนจะเลือกใช้ตามที่ใช้กันอย่างแพร่หลายแทน

ตำราหลุนยฺหฺวี ตำราเมิ่งจื่อ และตำราจางยง อาจกล่าวได้ว่า แต่ไหนแต่ไรมา ตำราหลุนยฺหฺวีกับตำราเมิ่งจื่อ เป็นตำราที่ผู้คนรู้จักคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว ส่วนตำราต้าเสวียกับตำราจางยงที่ผู้คนไม่เคยให้ความสำคัญมาก่อน กลับถูกนำมาจัดวางให้มีความเกี่ยวข้องกัน และถูกผลักดันให้มีฐานะเทียบเท่าตำราหลุนยฺหฺวีกับตำราเมิ่งจื่อ โดยจัดเข้าชุดเป็นตำราทั้งสี่ ซึ่งถือกำเนิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง

ตำราต้าเสวียกับตำราจางยง มีที่มาที่ไปเกี่ยวข้องกันอย่างไร และเพราะเหตุผลใดจึง “ถูก” ให้ความสำคัญในยุคหลัง หากอ่านเพียงผิวเผินเฉพาะตัวบทโดยไม่อ่านอรรถาธิบายที่เป็นส่วนของคำอธิบายซึ่งแต่งโดยปราชญ์ยุคหลัง จะไม่เห็นความเชื่อมโยงสอดคล้องนัก ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งหมายค้นหาและนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างตำราทั้งสองดังกล่าว ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความสัมพันธ์ของตำราต้าเสวียกับตำราจางยงภายใต้วาทกรรม ความสัมพันธ์ด้านความหมาย และบทบาทต่อประวัติศาสตร์จีนในการสร้างภาพตัวแทนบุรพบุรุษชาติ

1. ความสัมพันธ์ของตำราต้าเสวียกับตำราจางยงภายใต้วาทกรรมการสืบทอดสายตรงวิถีแห่งธรรม

นับตั้งแต่สมัยราชวงศ์เหนือ-ใต้ ที่แผ่นดินแตกแยกขาดเอกภาพ เกิดอำนาจอธิปไตยทับซ้อน และแคว้นต่างๆ มุ่งผนวกรวมแผ่นดินเพื่อความเป็นใหญ่ สังคมจีนตกอยู่ในห้วงเวลาแห่งความไร้ระเบียบ ภายใต้สภาพสังคมเช่นนี้ ความคิดลัทธิขงจื๊อที่เน้นเรื่องหลักบรรทัดฐานสามและความสัมพันธ์ทั้งห้า เป็นหลักจริยธรรมของสังคม (纲常伦理) เสื่อมความศักดิ์สิทธิ์ลง และไม่อาจเป็นที่พึ่งทางใจของผู้คนได้อีกต่อไป ผู้คนจึงหันไปสนใจความคิดลัทธิเต๋าที่เน้นแสวงหาความเป็นอมตะ หรือหลักธรรมของศาสนาพุทธที่อธิบายเรื่องกฎแห่งกรรม และการออกจากโลกสันนิบาตไปสู่โลกุตระธรรมมากกว่า ทำให้กระแสความคิดของสังคมยุคนั้นพัฒนา กลายเป็นสามลัทธิรวมเป็นหนึ่ง ได้แก่ ลัทธิขงจื๊อ ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธ ทำให้ปัญญาชนและผู้คนทั่วไปในสังคมเริ่มมีโลกทัศน์และ ทัศนคติที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่ลัทธิขงจื๊อเคยเป็นกระแสหลักแค่เพียงหนึ่งเดียว ปรากฏการณ์นี้ทำให้นักลัทธิขงจื๊อจำนวนหนึ่งรู้สึกถึงภัยคุกคามและการ

ทำลายจากลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธ จึงค่อยๆ เกิดกระแสรีฟื้นจิตวิญญาณแห่งลัทธิขงจื๊อขึ้น
หานยวี่ กวีเอกสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ.768-824) เป็นผู้มืบทบาทสำคัญที่ผลักดันกระบวนการ
“ฟื้นฟูลัทธิขงจื๊อ” (儒学复兴) ได้นำเสนอวาทกรรม “การสืบทอดสายตรงวิถีแห่งธรรม”
(道统)

“พระเจ้าเหยาสืบทอดสิ่งนี้¹แก่พระเจ้าซุ่น พระเจ้าซุ่นสืบทอดให้แก่พระเจ้า
ยวี่ พระเจ้ายวี่สืบทอดแก่พระเจ้าซางทัง พระเจ้าซางทังสืบทอดแก่พระเจ้าโจว
เหวินหวาง โจวอู่หวางและโจววง พระเจ้าโจวเหวินหวาง โจวอู่หวาง และโจววงสื
บทอดแก่ขงจื๊อ ขงจื๊อสืบทอดแก่เมิ่งเคอ² เมื่อสิ้นเมิ่งเคอวิถีแห่งธรรมก็สูญหายไป”
(韩愈.《原道》 cited in 刘馨 2019: 29)

ในที่นี้ การสืบทอดสายตรงวิถีแห่งธรรม หมายถึง จิตวิญญาณที่แท้จริงแห่งลัทธิขง
หานยวี่นำเสนอความคิดเรื่องนี้โดยมีจุดหมายสำคัญเพื่อกีดกันความคิดของลัทธิเต๋า และ
ศาสนาพุทธ ฟื้นฟูความคิดลัทธิขงจื๊อให้กลับมาเป็นความคิดกระแสหลักเพียงหนึ่งเดียวของสังคม
อีกครั้ง กลายเป็นวาทกรรมการสืบทอดสายตรงวิถีแห่งธรรมที่มีอิทธิพลไปทั่วทั้งสังคม ผู้คน
หันมาศึกษาตำราเมิ่งจื๊อ แม้กระทั่งตำราตำราเดียวกับตำราจยงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน
กล่าวคือ วาทกรรมการสืบทอดสายตรงวิถีแห่งธรรมก่อให้เกิดกระแสการศึกษาตำราเมิ่งจื๊อ
เนื่องจากเมิ่งจื๊อเป็นผู้รับสืบทอดวิถีแห่งธรรมเป็นท่านสุดท้าย หากพิจารณาจากแง่มุมวาท
กรรมการสืบทอดสายตรงวิถีแห่งธรรม ฐานะของท่านเมิ่งจื๊อจึงค่อยๆ ขยับสูงขึ้น และ
กระบวนการสืบทอดวิถีแห่งธรรมนี้ก็จำเป็นจะต้องหยิบยกตำราตำราเดียวกันและตำราจยงขึ้นมา
ถึงแม้ว่าจะจะเป็นเพียงบทที่อยู่ในคัมภีร์บันทึกจารีต ทว่าผู้นิพนธ์ตำราทั้งสองนั้นเกี่ยวข้องใน
ฐานะที่อยู่ในกระบวนการสืบทอดสายตรงวิถีแห่งธรรม กล่าวคือ ตำราตำราเดียวกันโดย
เจิ้งจื๊อ ผู้เป็นศิษย์คนสำคัญของขงจื๊อและเป็นอาจารย์ของจื๊อซื่อ ส่วนจื๊อซื่อผู้นิพนธ์ตำราจยง

¹ หมายถึง แก่นคำสอนของปรัชญาขง

² เมิ่งเคอ (孟轲) คือชื่อของเมิ่งจื๊อ

นั้นเป็นหลานแท้ๆ ของขงจื้อ และเมิ่งจื่อก็เป็นศิษย์สำนักของจื่อซือ เช่นนี้แล้ว แต่การยกย่อง
เจิ้งจื่อและจื่อซือ ก็ทำให้สายการสืบทอดวิถีแห่งธรรมมีภาพและลำดับเชื่อมโยงที่ชัดเจน

ในยุคราชวงศ์ซ่ง ศูนย์กลางการปกครองอ่อนแอ มักถูกรุกรานโดยกลุ่มอนารยชน
นอกด่าน ทำให้ปัญญาชนจำนวนมากมีปณิธานฟื้นฟูบ้านเมืองที่แตกแยก ปัญญาชนจำนวน
หนึ่งล้มเหลวจากการเข้าร่วมงานด้านการเมืองการปกครอง นักลัทธิขงจื้อจำนวนมากมุ่งมาด
ปรารถนาที่จะฟื้นฟูระบบจารีตและดนตรีที่เหล่าบุรพบุรุษและอริยบุคคลสืบทอดต่อกันมา
รวมถึงระเบียบสังคมที่มีเสถียรภาพในอดีต โดยเชื่อว่าสังคมในอดีตเช่นนั้น (สังคมที่ควบคุม
ด้วยระบบจารีตและดนตรี) จึงจะเป็นสังคมอุดมคติอย่างแท้จริง พวกเขาเห็นว่า มีเพียงการทำ
ให้วัฒนธรรมลัทธิขงจื้อเป็นแก่นแท้ของสังคมเท่านั้นที่จะทำให้สังคมมีเสถียรภาพ และทำให้
ราชวงศ์ซ่งแข็งแกร่งขึ้นได้ (Daniel K. Gardner, 2007: xxi)

นักลัทธิขงจื้อในสมัยราชวงศ์ซ่งเป็นกลุ่มคนที่เคลื่อนไหวผลักดันให้ วาทกรรมการสืบทอด
สายตรงวิถีแห่งธรรมเผยแพร่ไปในวงกว้าง ขณะเดียวกันวาทกรรมนี้ก็เป็นแหล่งอ้างอิง
สำคัญของนักลัทธิขงจื้อในสมัยราชวงศ์ซ่ง บุคคลเหล่านี้ได้ขบคิด วิเคราะห์ ตีความ อธิบายจาก
ความคิดลัทธิขงจื้อในสมัยราชวงศ์ถัง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบทอดจิตวิญญาณอันแท้จริงของ
ลัทธิขงจื้อ ทำให้ลัทธิขงจื้อกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง ภายใต้กระบวนการนี้ความคิดลัทธิขงจื้อจึงได้ถูกยก
กระบวนการทัศน์เป็นลัทธิขงจื้อใหม่ หรือที่เรียกกันว่า หลี่เสวี่ (理学)

ลัทธิขงจื้อใหม่หรือหลี่เสวี่เริ่มแตกหน่อในสมัยราชวงศ์ถัง และเฟื่องฟูในสมัยราชวงศ์ซ่ง
ซ่ง สาเหตุแท้จริงก็เพื่อสกัดกั้นลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธ รวมถึงลัทธินอกรีตอื่นๆ มีภารกิจเพื่อ
เผยแพร่วิถีแห่งธรรมของอริยบุคคลในลัทธิขงจื้อ (张立文, 2015, Chapter1, Section5) ใน
ความเป็นจริงนั้น การยึดมั่นในการใช้จารีตและหลักจริยธรรมและคุณธรรมเป็นเครื่องมือค้ำ
จุนระเบียบสังคม ทว่าภายใต้สภาพสังคมจริงที่วุ่นวายนั้น ระเบียบเดิมได้ล่มสลายลงแล้ว
ระบบจารีตและพิธีกรรม หลักจริยธรรมไม่อาจเป็นปัจจัยค้ำยันสังคมได้อีกต่อไป ทำให้นักลัทธิ
ขงจื้อในสมัยราชวงศ์ซ่งหันมานำเสนอในมุมมองที่ก้าวหน้ากว่าลัทธิขงจื้อในสมัยราชวงศ์ถัง โดย
มุ่งเน้นการนำเสนอในเชิงวิชาการแทน เน้นปลูกฝังให้ลัทธิขงจื้อเป็นกรอบจริยธรรมที่ควบคุม

จิตใจผู้คน มุ่งเอากรอบจริยธรรมสร้างเป็นหลักการที่ยั่งยืนเพื่อประโยชน์ในงานด้านการปกครอง (刘泽华和葛荃, 2011: 409) อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ความพยายามทำเรื่องคุณธรรมให้กลายเป็นเรื่องเหนือโลก เกินความรับรู้แบบโลกธรรมมากขึ้น (Jame T.C. Liu, 1973: 490) โดยมีกุญแจสำคัญคือ สร้างทฤษฎีเชิงอภิปรัชญาเพื่อต่อสู้กับลัทธิเต๋าและศาสนาพุทธ เมื่อเปรียบเทียบกับลัทธิรุในยุคนั้นๆ ลัทธิรุใหม่หรือหลี่เสวียมีคุณลักษณะพิเศษคือเป็นระบบความคิดที่สามารถอธิบายเรื่องจักรวาลทัศน์ โลกทัศน์ และชีวิตทัศน์ได้ ถือเป็นการอุดจุดอ่อนของลัทธิรุดั้งเดิมที่ไม่สามารถให้คำอธิบายเชิงอภิปรัชญาได้

การที่ความคิดใดความคิดหนึ่งจะหยั่งรากในสังคมได้จะต้องมีหลักคิดและแหล่งอ้างอิงทางทฤษฎีที่แน่นหนาเพียงพอ ในบรรดาตำราคลาสสิกของลัทธิรุ อาจกล่าวได้ว่า คัมภีร์ทั้งห้ามีฐานะสูงที่สุด ทว่าคนรุ่นหลังกลับศึกษาคัมภีร์ทั้งห้าในเชิงนิรุกติศาสตร์มากกว่าศึกษาเพื่อค้นหาจิตวิญญาณของแก่นคำสอน (朱修春, 2005: 1) ต่อมาเมื่อนานยี่ได้นำเสนอวาทกรรมการสืบทอดสายตรงวิธีแห่งธรรม ทำให้เกิดปรากฏการณ์ก้าวข้ามคัมภีร์ทั้งห้าไปสู่การให้ความสำคัญกับตำราลัทธิรุอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตำราหลุนยหวิ๋ เม็งจื่อ ต้าเสวีย และจยงย ที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ตำราหลุนยหวิ๋เป็นตำราที่บันทึกคำสอนและการกระทำของขงจื้อและลูกศิษย์ ได้รับการยกย่องว่าเป็นผลงานที่เป็นตัวแทนของขงจื้อ ตำราเม็งจื่อแต่เดิมเป็นเพียงตำราชั้นรอง แต่เมื่อวาทกรรมการสืบทอดสายตรงวิธีแห่งธรรมเกิดขึ้น ฐานะของตำราเม็งจื่อก็ค่อยๆ สูงขึ้น ส่วนตำราต้าเสวียกับตำราจยงยที่เดิมเป็นเพียงบทนิพนธ์ในคัมภีร์บันทึกจารีตก็ถูกยกให้มีความสำคัญขึ้นมา การที่ตำราทั้งสี่ถูกยกให้มีความสำคัญเนื่องจากมีเนื้อหาที่นอกจากสะท้อนให้เห็นคุณธรรมว่าด้วย มนุษยธรรม ความเที่ยงธรรม จารีตธรรม และปัญญาธรรมแล้ว ประเด็นสำคัญคือ ตำราทั้งสี่ ยังนำเสนอความคิดเชิงอภิปรัชญาที่ว่าด้วย ตัววิธีแห่งธรรมในเชิง ภววิทยา และจักรวาลทัศน์ สำหรับ “วิธีแห่งธรรม” นั้นเป็นประเด็นหลักในการอภิปรายของพวกลัทธิรุใหม่ (陈来, 1995: 14) นอกจากนี้ ตำราทั้งสี่เล่มยังสะท้อนถึงสาเหตุการสืบทอดวิธีแห่งธรรมอย่างชัดเจนอีกด้วย กระทั่งล่วงมาถึงสมัยราชวงศ์ซ่งได้ จูซีเป็นผู้ที่ชำระ เรียบเรียงตำราทั้งสี่และใส่รรถาธิบายซึ่ง

เป็นคำอธิบายเพิ่มเติมเข้าไปในเนื้อหาของตำราทั้งสี่ได้อย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ตำราทั้งสี่ได้รับการยกย่องให้กลายเป็นตำราสำคัญของสำนักขงจื๊อใหม่

จะเห็นได้ว่า ว่าทกรรมการสืบทอดสายตรงวิธีแห่งธรรมเป็นจุดเชื่อมโยงให้ตำราต้าเสวียกับตำราจยงเกิดความเกี่ยวข้องกันในฐานะตำราทั้งสี่ เราจึงอาจกล่าวได้ว่าตำราทั้งสี่นับเป็นผลผลิตอันล้ำค่าของวาทกรรมการสืบทอดสายตรงวิธีแห่งธรรม ตลอดจนกระบวนการฟื้นฟูลัทธิขงจื๊อ ขณะเดียวกันวาทกรรมก็เปรียบเสมือนซีเมนต์ที่ยึดโยงตำราทั้งสี่เล่มให้เป็นเนื้อเดียวกัน จากที่แต่เดิมเคยอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตำราต้าเสวียกับตำราจยงด้านเนื้อหา

สำหรับการศึกษาดำราคลาสสิกของลัทธิขงจื๊อ จูซีเป็นผู้แนะนำว่าควรเริ่มด้วยการศึกษาดำราทั้งสี่ก่อน เนื่องจากเนื้อหาของตำราทั้งสี่ค่อนข้างง่าย เมื่อเปรียบเทียบกับตำราคลาสสิกเล่มอื่นๆ ของลัทธิขงจื๊อ หากผู้เรียนเข้าใจ และเชี่ยวชาญตำราทั้งสี่ ก็จะเข้าใจและตั้งมั่นในหลักการ และความคิดสำคัญของลัทธิขงจื๊อได้ แต่หากถามว่า จะเริ่มต้นศึกษาดำราทั้งสี่อย่างไร จูซีกล่าวว่า “ข้าพเจ้าต้องการให้อ่านต้าเสวียก่อนเป็นเล่มแรก เพื่อเป็นการวางกรอบความรู้ในปรัชญาขงจื๊อ จากนั้นจึงค่อยอ่านหลุนยวี่เพื่อสร้างรากฐาน แล้วจึงอ่านเมิ่งจื่อเพื่อสังเกตความงอกงามในใจตน แล้วจึงค่อยอ่านจยงเพื่อสำรวจแสวงหาความลุ่มลึกของคนโบราณ” (Yu lei: 14 cited in Gardner Daniel K 1984: 70)

หากพิจารณาคำแนะนำของจูซี การศึกษาดำราทั้งสี่นั้นควรเริ่มต้นจากตำราต้าเสวีย หลุนยวี่ เมิ่งจื่อ และจยงไปตามลำดับ การอ่านตำราต้าเสวียก่อนก็เพื่อเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาความคิดลัทธิขงจื๊อ ซึ่งเปรียบเสมือนแผนที่ เมื่อผู้เรียนมีแผนที่ที่ถูกต้องอยู่ในมือ ก็จะสามารถเดินไปยังจุดหมายได้อย่างถูกต้อง ส่วนตำราจยงมีเนื้อหาหลักซึ่งและเป็นนามธรรมค่อนข้างสูง เข้าใจยาก ดังนั้นจึงควรอ่านเป็นลำดับสุดท้าย อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ปรากฏทั้งในตำราต้าเสวียกับตำราจยงกลับมีส่วนร่วมที่สัมพันธ์กันอย่างน่าสนใจ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบทคัมภีร์ 《经》 ของตำราต้าเสวียกับตำราจางยง

หากกล่าวถึงจุดประสงค์ของตำราทั้งสอง ก็จะพบว่า ตำราต้าเสวียมีเป้าหมายที่จะสร้างการปกครองซึ่งจะเป็นระเบียบสังคมที่ดีงาม ตำรามุ่งปลูกฝังกลุ่มชนชั้นปกครอง และปัญญาชนผู้มีอุดมการณ์ทางการเมือง ต้องการบ่มเพาะกลุ่มผู้สืบทอดการสร้างระเบียบการปกครองที่ดีงาม (师清, 2015: 127) เนื้อหาสำคัญในตำราต้าเสวีย ได้แก่ “จุดหมายสามประการและขั้นตอนทั้งแปด” จุดหมายสามประการ คือ กระทำคุณธรรมอันสุกสว่างให้กระจ่างแจ้ง กระทำประชาให้ใหม่ และตั้งมั่นในจุดที่ดีงามที่สุด ส่วนขั้นตอนทั้งแปด ได้แก่ ถองแท้สรรพสิ่ง ทำความรู้ให้สมบูรณ์ ชื่อตรงต่อเจตนาธรรม ทำจิตใจให้เที่ยงธรรม ชัดเกลาค้นเอง จัดระเบียบวงศ์ตระกูล ปกครองประเทศ สร้างศานติในใต้หล้า

ตำราต้าเสวียสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีการชัดเจนตนเองตลอดจนสร้างศานติในใต้หล้า โดยดำเนินไปที่ละขั้นๆ อีกทั้งยังสอนว่า ถ้าหากดำเนินไปตามหลักการที่ตำราสอนจะได้ผลลัพธ์อย่างไร และถ้าไม่ดำเนินตามขั้นตอนที่ตำราบอกไว้ผลก็จะตรงกันข้าม กล่าวได้ว่า ตำราต้าเสวียนำเสนอทฤษฎีการปกครองและแนวปฏิบัติในแบบลัทธิรุ

ส่วนตำราจางยง พยายามอธิบายประเด็นเรื่อง “หลี่” หรือ “หลักการ” (理) ว่าเป็นสิ่งเดียวกับ “ธาตุแท้” (性) ธาตุแท้มาจากวิถีธรรมแห่งฟ้า (天道) ดังนั้นธาตุแท้กับหลักการก็เป็นสิ่งเดียวกัน (陈来 2007: 5) ตำราจางยงอธิบายโดยนำ ปัญหาฟ้า การดำเนินตามครรลองแห่งธาตุแท้ และการสอนสั่งของอริยบุคคลมาผูกโยงเข้ากับการปกครองที่มีระเบียบสังคมที่ดีงาม จะเห็นได้ว่า แม้มโนทัศน์และหลักการในการปกครองที่นำเสนอออกมาในตำราทั้งสองเล่มจะเหมือนกัน แต่ตำราทั้งสองเน้นการอธิบายคนละมุมมอง ตำราจางยงจะมุ่งเน้นเรื่องการชัดเจนตนเอง โดยเชื่อมโยงจากจิตไปสู่เรื่องจักรวาลทัศน์ นำเสนอความวิจิตรของจิตที่มีพลังและความลึกลับ เน้นย้ำให้ผู้เรียนยึดมั่นใน “ความซื่อตรง” เพื่อทำให้จิตกลับไปเป็นเนื้อเดียวกับธาตุแท้ และหลักการแห่งฟ้า อาศัยจิตเช่นนั้นจึงจะสามารถนำพาและผลักดันสังคมได้ เช่น “เมื่อเข้าถึงความซื่อตรงแล้วก็จะปรากฏให้เห็นได้ เมื่อปรากฏให้เห็นได้ก็จะค่อยๆ ชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ ก็จะกระจ่างแจ้ง เมื่อกระจ่างแจ้งก็สามารถผลักดัน

ผู้คนและสรรพสิ่ง เมื่อสามารถผลักดันก็สามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อก่อเกิดความเปลี่ยนแปลงแล้วจึงเป็นไปในทางที่ดีขึ้นโดยไม่รู้ตัว ในใต้หล้ามีเพียงผู้ที่บรรลุความซื่อตรงจึงสามารถทำให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยไม่รู้ตัวได้” (จยงบทที่ 23)

นอกจากนี้ ตำราจยงยังนำเสนอความลึกล้ำของวิถีแห่งธรรมและสภาวะแห่งความเป็นสัพพัญญูของอริยบุคคล เช่น “ในใต้หล้ามีเพียงผู้สามารถบรรลุถึงความซื่อตรงได้ จึงจะสามารถรู้แจ้งในธาตุแท้ของตนได้ เมื่อสามารถรู้แจ้งในธาตุแท้ของตนได้ ก็สามารถรู้แจ้งในธาตุแท้ของผู้อื่นได้ เมื่อสามารถรู้แจ้งในธาตุแท้ของผู้อื่นได้ ก็สามารถรู้แจ้งในธาตุแท้ของสรรพสิ่ง เมื่อสามารถรู้แจ้งในธาตุแท้ของสรรพสิ่งได้ ก็สามารถเป็นผู้ช่วยฟ้าดินในการทำหน้าที่สอนสั่งได้” (จยงบทที่ 22)

จากตัวอย่างที่กล่าวมา เราสามารถสรุปได้ว่า ตำราจยงเน้นนำเสนอเชิงทฤษฎี ในมุมมองด้านสภาวะธรรมแห่งจิต หลักการ ธาตุแท้ และตัวตนของวิถีแห่งธรรม เชื่อมโยงจิตกับกับฟ้า ซึ่งแตกต่างจากตำราตำราเสวียที่นำเสนอเพียงหลักการปกครองแบบเป็นขั้นเป็นตอน เน้นเนื้อหาที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้เป็นหลัก

ในบทความนี้มุ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตำราทั้งสองเล่มว่า ทั้งตำราตำราเสวียกับตำราจยงนั้นแม้จะนำเสนอโดยใช้คำสำคัญที่แตกต่าง แต่ความหมายเชิงมนทัศน์มีความสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกัน หรือก็คือหมายถึงสิ่งเดียวกัน อีกทั้งจุดหมายของตำราทั้งสองเล่มก็มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วย โดยผู้เขียนจะมุ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบเฉพาะส่วนคัมภีร์ 《经》 ซึ่งถือเป็นเนื้อหาส่วนสำคัญที่สุดของตำราทั้งสองเล่ม ดังนี้

“วิถีแห่งตำราเสวีย อยู่ที่กระทำคุณธรรมอันสุกสว่างให้กระจ่างแจ้ง อยู่ที่กระทำประชาให้ใหม่ อยู่ที่ตั้งมั่นในจุดที่ติงามที่สุด รู้ว่าจะต้องตั้งมั่น ณ จุดใดจึงจะสามารถแน่ชัดในทิศทางได้ เมื่อแน่ชัดในทิศทางจึงสามารถมีใจที่มั่นคง เมื่อใจมั่นคงจึงสามารถอยู่อย่างสงบ เมื่ออยู่อย่างสงบแล้วจึงสามารถคิดพิจารณา เมื่อคิดพิจารณาแล้วจึงสามารถบรรลุถึงได้ สรรพสิ่งต่าง ๆ จำแนกเป็นรากและ

กึ่งก้านสาขา เรืองราวต่าง ๆ มีจุดเริ่มต้นและปลายทาง รู้ลำดับความสำคัญ ก่อนหลัง เช่นนั้นจึงใกล้กับวิถีแห่งธรรม

ในสมัยโบราณผู้ที่ปรารถนาจะกระทำให้ได้หลักกระจ่างแจ้งในคุณธรรมอัน สุกสว่าง จะต้องปกครองประเทศของตนเองให้ดีก่อน ผู้ปรารถนาจะปกครอง ประเทศของตน จะต้องจัดระเบียบวงศ์ตระกูลของตนให้เรียบร้อยก่อน ผู้ปรารถนา จะจัดระเบียบวงศ์ตระกูลของตน จะต้องขัดเกลาตนเองให้ดีก่อน ผู้ปรารถนาจะขัด เกลาตนเอง จะต้องทำจิตใจให้เที่ยงธรรมก่อน ผู้ปรารถนาจะทำจิตใจให้เที่ยงธรรม จะต้องซื่อตรงต่อเจตนารมณ์ก่อน ผู้ปรารถนาจะซื่อตรงต่อเจตนารมณ์ จะต้องมีความรู้สมบูรณ์ก่อน ความรู้สมบูรณ์อยู่ที่ถ่องแท้ในสรรพสิ่ง

รู้ในสรรพสิ่งอย่างถ่องแท้แล้วความรู้จึงสมบูรณ์ ความรู้สมบูรณ์แล้ว เจตนารมณ์จึงมีความซื่อตรง เจตนารมณ์มีความซื่อตรงแล้วจิตใจจึงเที่ยงธรรม จิตใจเที่ยงธรรมแล้ว ตนเองจึงขัดเกลาได้ เมื่อตนเองขัดเกลาได้วงศ์ตระกูลจึงมี ระเบียบ เมื่อวงศ์ตระกูลมีระเบียบแล้วจึงปกครองประเทศได้ เมื่อประเทศปกครอง ได้แล้วใต้หล้าจึงศานติ

ตั้งแต่โอรสสวรรค์ลงมาถึงสามัญชน ทั้งหมดล้วนต้องถือเอาการขัดเกลา ตนเองเป็นราก การที่รากยุ่งเหยิงแต่กึ่งก้านสาขาสามารถปกครองได้เป็นสิ่งที่ เป็นไปไม่ได้ ที่จะต้องให้ความสำคัญมากแต่กลับให้ความสำคัญน้อย แต่ที่ควรให้ ความสำคัญน้อยกลับไปให้ความสำคัญมาก หลักการเช่นนี้ไม่เคยมีมาก่อน” (ต้า เสวีย บทคัมภีร์)

“大学之道，在明明德，在亲民，在止于至善。知止而后有 定；定而后能静；静而后能安；安而后能虑；虑而后能得。物有本 末，事有终始。知所先后，则近道矣。

古之欲明明德于天下者，先治其國；欲治其國者，先齊其家；
欲齊其家者，先修其身；欲修其身者，先正其心；欲正其心者，先誠
其意；欲誠其意者，先致其知；致知在格物。

物格而后知至；知至而后意誠；意誠而后心正；心正而后身
修；身修而后家齊；家齊而后國治；國治而后天下平。

自天子以至于庶人，壹是皆以修身为本。其本乱而未治者否
矣。其所厚者薄，而其所薄者厚，未之有也！”《大学·经一章》

บทกัมภีร์ของตำราต้าเสวียมีใจความสำคัญกล่าวถึง “จุดหมายสามประการและ
ขั้นตอนทั้งแปด” ในฐานะที่เป็นขอบเขตการศึกษาของลัทธิขงจื๊อ จุดหมายสามประการ
ประกอบไปด้วย กระทำคุณธรรมอันสูงส่งให้กระจ่างแจ้ง กระทำประชาให้ใหม่ และตั้งมั่น
ในจุดที่ดีงามที่สุด ทั้งสามคือเป้าหมายที่แท้จริงของการเรียน บอกผู้เรียนว่าเรียนไปเพื่ออะไร
ส่วนขั้นตอนทั้งแปด ได้แก่ ถองแค้นสรรพสิ่ง ทำความรู้ให้สมบูรณ์ ซื่อตรงต่อเจตนารมณ์ ทำ
จิตใจให้เที่ยงธรรม ชัดเกลตาตนเอง จัดระเบียบวงศ์ตระกูล ปกครองประเทศ สร้างศานติในใต้
หล้า เป็นวิธีการที่จะนำพาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายทั้งสามโดยจะต้องดำเนินไปที่ละขั้นๆ

เมื่อเปรียบเทียบกับบทกัมภีร์ของตำราจางยง

“บัญชาแห่งฟ้าเรียกว่าธาตุแท้ ดำเนินตามครรลองแห่งธาตุแท้เรียกว่าวิถี
แห่งธรรม ชี้นำให้ปฏิบัติวิถีแห่งธรรมเรียกว่าสอนสั่ง”¹

วิถีแห่งธรรม มีอาจออกห่างได้แม้เพียงเสี้ยวเวลา หากออกห่างได้ นั้นมิใช่วิถี
แห่งธรรม ดังนั้นวิญญูชนจึงต้องระมัดระวังสำรวมในที่ที่ไม่มีผู้อื่นเห็น รู้จักเกรง
กลัวในที่ที่ไม่มีผู้อื่นได้ยิน ยิ่งเป็นที่ลับตายิ่งปรากฏชัดแจ้ง ยิ่งเป็นสิ่งเล็กๆ ยิ่ง
ปรากฏใหญ่โต ดังนั้น วิญญูชนจึงต้องระวังสำรวมตนเองเมื่ออยู่ในที่ที่ไม่มีผู้อื่น

1 ประเด็นเรื่องการสอนสั่งนั้น จูซีให้ทรรศนะอธิบายว่าเป็นการสอนสั่งโดยอริยบุคคล ไม่ใช่ใครก็จะมีคุณสมบัติทำหน้าที่สอนสั่งได้
(อ่านเพิ่มเติมได้ใน (朱, 熹 2011: 19))

รัก โกรธ เศร้า สุข เมื่อยังไม่เกิดขึ้น เรียกว่า เป็นกลาง เมื่อแสดงออกได้
อย่างถูกต้องเหมาะสม เรียกว่า กลมกลืน ความเป็นกลางคือแก่นสารอันยิ่งใหญ่
แห่งได้หล้า ความกลมกลืนคือการเข้าถึงวิถีแห่งธรรมแห่งได้หล้า

เมื่อไปถึงที่สุดของความเป็นกลางและกลมกลืน ฟ้าดินล้วนอยู่ในตำแหน่ง
แห่งที่ของมันเอง สรรพสิ่งก็เติบโตและสืบทอดต่อไป” (จางยง บทคัมภีร์)

“天命之谓性，率性之谓道，修道之谓教。

道也者，不可须臾离也，可离，非道也。是故君子戒慎乎其所不
睹，恐惧乎其所不闻。莫见乎隐，莫显乎微，故君子慎其独也。

喜怒哀乐之未发谓之中，发而皆中节谓之和。中也者，天下之
大本也；和也者，天下之达道也。

致中和，天地位焉，万物育焉。”《中庸·一章》

บทคัมภีร์ของตำราจางยง ประโยคแรกกล่าวว่า “บัญชาแห่งฟ้าเรียกว่าธาตุแท้
ดำเนินตามครรลองแห่งธาตุแท้เรียกว่าวิถีแห่งธรรม ซึ่งนำไปปฏิบัติตามวิถีแห่งธรรมเรียกว่า
สอนสั่ง” เนื้อหากล่าวถึง บัญชาแห่งฟ้า ธาตุแท้ วิถีแห่งธรรม และการสอนสั่งของอริยบุคคล
และสุดท้ายกล่าวให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการเข้าถึงวิถีแห่งธรรม

เมื่อเรานำ “จุดหมายสามประการ” ของตำราต้าเสวียมาเป็นประเด็นในการ
เปรียบเทียบ จะเห็นได้ดังนี้

1) กระทำคุณธรรมอันสุกสว่างให้กระจ่างแจ้ง หมายถึง การฟื้นฟูความสว่างในจิตใจ
ของเรา ในประเด็นนี้จุซีอธิบายไว้ว่า มนุษย์เราเกิดมาพร้อมกับเมล็ดพันธุ์แห่งความสว่างในใจ
ความสว่างในจิตใจนี้เป็นสิ่งที่ไม่มီးอะไรมาทำให้ดับได้ ความสว่างนี้ถูกกิเลสบดบังไว้ (汤一介
和李中华 2011: 360) หน้าที่ของมนุษย์คือ ต้องขัดเกลาตนเองเพื่อให้จิตใจกลับมาสว่าง
ดังเดิมเหมือนตอนที่ตนเองเกิดมา เมื่อเปรียบเทียบกับตำราจางยงที่กล่าวว่า “บัญชาแห่งฟ้า
เรียกว่าธาตุแท้ ดำเนินตามครรลองแห่งธาตุแท้เรียกว่าวิถีแห่งธรรม ซึ่งนำไปปฏิบัติตามวิถีแห่ง
ธรรมเรียกว่าสอนสั่ง” ธาตุแท้ัน้มาจากฟ้า เป็นสิ่งที่ฟ้ามอบให้ และก้มอบมาให้ติดตัวมนุษย์ทุก

คน ส่วนคำว่า “วิถีแห่งธรรม” หมายถึงกรอบหรือมาตรฐานแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ มนุษย์จะต้องปฏิบัติตนโดยอิงตามหลักการแห่งธาตุแท้จึงจะสามารถบรรลุวิถีแห่งธรรม ดังนั้น “คุณธรรมอันสุกสว่าง” และ “ธาตุแท้” จึงควรหมายถึงสิ่งเดียวกัน ซึ่งก็คือ เป็นคุณธรรมที่ห้ามอบให้โดยอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน แต่เป็นเพราะพลังชี้และกิเลสที่มาบดบัง “คุณธรรมอันสุกสว่าง” หรือ “ธาตุแท้” จึงทำให้มันมัวหมอง ดังนั้นมนุษย์เราจึงต้องฟื้นฟูสภาพคุณธรรมอันสุกสว่าง หรือ ดำเนินตามครรลองแห่งธาตุแท้ ซึ่งจะเป็นเช่นนั้นได้ก็ต้องผ่านการอบรมสอนสั่งเท่านั้น

2) กระทำประชาให้ใหม่ เป็นความคิดด้านการปกครอง เจื่อนไขสำคัญของข้อนี้ก็คือ ผู้ปกครองต้องกระทำตนเป็นแบบอย่าง เมื่อความประพฤติของผู้ปกครองสอดคล้องตามกรอบของจริยธรรมแล้ว จึงจะสามารถนำพาและชี้แนะผู้อื่นได้ ลัทธิหลิวมองว่าการสอนสั่งจะต้องอาศัยอริยบุคคลเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ อริยบุคคลก็อิงตามหน้าที่ที่บุคคลควรกระทำมาสร้างบรรทัดฐานและกรอบในการปกครอง (朱熹 2011: 4) และบุคคลธรรมดาต้องได้รับการอบรมสั่งสอนจึงจะสามารถกระทำคุณธรรมอันสุกสว่างของตนให้แจ้งได้ หรือสามารถเข้าใจหนทางดำเนินตามครรลองแห่งธาตุแท้ได้ เช่นนั้นแล้ว ขั้นตอนกระทำประชาให้ใหม่นี้จึงต้องอาศัยผู้ปกครอง เมื่อผู้ปกครองต้องการชี้แนะเหล่าประชา นั้นหมายความว่าต้องเรียนรู้และปฏิบัติตนตามที่อริยบุคคลปฏิบัติ ชัดเกลตาตนเองก่อนแล้วจึงค่อยไปชี้นำผู้อื่นให้ชัดเจนตนเอง ทั้งตำราต้าเสวียกับตำราจยงต่างก็เน้นการที่ผู้ปกครองชัดเจนตนเองเพื่อชี้นำประชาชนได้ จยงกล่าวถึง “วิถีแห่งธรรมของฟ้า” (天道) กับ “วิถีแห่งธรรมของมนุษย์” (人道) โดยวิถีแห่งธรรมของฟ้าเป็นสภาวะของอริยบุคคล ส่วนวิถีแห่งธรรมของมนุษย์เป็นสภาวะธรรมที่ผู้ปกครองดำเนินตามครรลองวิถีแห่งธรรมด้วยความตั้งใจลงมือปฏิบัติชัดเจนตนเอง แต่ไม่ว่าจะเป็นวิถีแห่งธรรมของฟ้าหรือของมนุษย์ เมื่อบรรลุถึงสภาวะที่สูงที่สุดแล้วจิตใจของผู้นั้นก็เข้าสู่สภาวะที่พอดี กล่าวคือปราศจากความเอนเอียงอคติ เป็นจุดที่มีปัญญาอย่างสูงสุด จิตใจที่มีปัญญาก็จะสามารถเข้าใจแจ่มแจ้งในการจัดการกับผู้คนและเรื่องราวบนพื้นฐานของกรอบจริยธรรม มีเพียงผู้ที่บรรลุในวิถีแห่งธรรมเท่านั้นที่จะเข้าใจหลักการแห่ง

จริยธรรมในความสัมพันธ์ที่พึงประสงค์ได้ จึงจะสามารถมีพลังที่ผลักดันและนำพาผู้คน นี้คือ หลักการการปกครองของลัทธิขงจื๊อ กล่าวคือ ผู้ปกครองขัดเกลาก่อนแล้วจึงค่อยปกครอง ผู้คน ที่กล่าวมาข้างต้นคือ หลักการ “กระทำประชาให้ใหม่” และ “ชี้้นำให้ปฏิบัติตามวิถีแห่งธรรมเรียกว่าสอนสั่ง” ของตำราต้าเสวียกับตำราจยงตามลำดับ

3) การตั้งมั่นในจุดที่ดียิ่งที่สุด จุดนี้เป็นจุดที่แสดงถึงการบรรลุในหลักการ (理) จูซืออธิบายว่า จุดนี้คือ “ที่สุดแห่งความเหมาะสม” ไม่มีอะไรที่จะเหมาะสมไปกว่าจุดนี้อีกแล้ว (朱熹 2011: 6) การบรรลุถึงจุดที่ดียิ่งที่สุดจะต้องอิงตามสถานะของแต่ละบุคคล กระทำในสิ่งที่สถานะแบบเขาควรกระทำบนฐานของหลักจริยธรรม เมื่อกระทำเหมาะสมกับสถานะนั้นแล้วก็ถือว่าพอเพียง ไม่ต้องเพิ่มเสริมเติมแต่งให้เลิศเลอไปมากกว่านั้น “การตั้งมั่นในจุดที่ดียิ่งที่สุด” เมื่อเปรียบเทียบกับตำราจยง จะพบความเชื่อมโยงกับคำว่า “วิถีแห่งธรรม” และ สภาวะ “จยง”¹ จูซืออธิบายคำว่า “วิถีแห่งธรรม” ว่า “เป็นหลักการที่ควรจะดำเนินในชีวิตประจำวัน” กล่าวคือ เป็นกรอบคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม สภาวะแห่งจยงคือ สภาวะที่พอดี ไม่เอนเอียงอคติ การจัดการกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและเรื่องราวจะต้องกระทำอย่างเหมาะสม ไม่กระทำเกินเลย และต้องไม่น้อยเกินไป อีกทั้งต้องรักษาให้เป็นปกติสม่ำเสมอ ดังนั้น “การตั้งมั่นในจุดที่ดียิ่งที่สุด” กับ สภาวะ “จยง” จึงถือเป็นเรื่องเดียวกัน

เราจะเห็นได้ว่า แม้มโนทัศน์และหลักการในการปกครองที่นำเสนอออกมาในตำราทั้งสองเล่มจะเหมือนกัน แต่ตำราทั้งสองเล่มเน้นการอธิบายคนละมุมมอง ตำราต้าเสวียนำเสนอแผนที่สำหรับผู้เรียน ส่วนตำราจยงเน้นไปที่ตัว “วิถีแห่งธรรม” ที่น่าสังเกตคือ หากมองแบบผิวเผิน เป้าหมายที่ตำราทั้งสองเล่มมุ่งสร้างคือ การบ่มเพาะกลุ่มคนที่จะเข้ามาทำงานด้านการปกครองเพื่อที่จะสร้างสังคมอุดมคติที่มีระเบียบอันดีงามเป็นปลายทาง แต่ในความเป็นจริงแล้ว ทั้งตำราต้าเสวียกับตำราจยงต่างก็เน้นที่การขัดเกลาก่อนของผู้เรียน

¹ จยง “จยง” หมายถึง ภาวะที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียง และไม่ขาดหรือเกินเลย “ยง” หมายถึง ความเป็นปกติธรรมดา

เช่นกัน ซึ่งประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดลัทธิขงจื๊อ ที่ให้ความสำคัญกับ “เรื่องภายในมุ่งสู่การขัดเกลาตนเป็นอริยบุคคล เรื่องภายนอกมุ่งสู่ความเป็นธรรมราชา” (内圣外王) ทั้งกระบวนการ แม้ว่าจุดหมายปลายทางของงานด้านการปกครองจะเป็นการมุ่งสร้างศานติในได้หล้า แต่ก็ไม่ลืมที่จะย้ำว่าถ้าผู้เรียนละเลยงานพื้นฐานที่เป็นงานขัดเกลาตนเอง ก็ย่อมไม่มีทางที่จะไปถึงปลายทางได้ หรือหากไปถึงก็ไม่อาจรักษาแผ่นดินไว้ได้เลย

2.2 แก่นและความหมายของมโนทัศน์ “ชื่อตรงต่อเจตนารมณ์” (诚意) และ “ชื่อตรง” (诚)

“ชื่อตรงต่อเจตนารมณ์” (诚意) เป็นคำที่ปรากฏในตำราต้าเสวีย ส่วน “ชื่อตรง” (诚) เป็นคำที่ปรากฏในตำราจางยง หากจะอธิบายคำทั้งสองในมุมมองเรื่องคุณธรรมที่เป็นแก่นสำคัญที่นำเสนอในตำรา “ชื่อตรงต่อเจตนารมณ์” เป็นขั้นตอนขัดเกลาตนเองที่เปรียบตั้งข้อต่อสำคัญของขั้นตอนทั้งแปดในการขัดเกลาตนเองของตำราต้าเสวีย ส่วน อรรถาธิบายของตำราต้าเสวียมีบทที่อธิบายเรื่องชื่อตรงต่อเจตนารมณ์โดยเฉพาะ โดยกล่าวไว้ว่า

“ที่กล่าวว่าชื่อตรงต่อเจตนารมณ์ คือ อย่าหลอกตนเอง เสมือนการเกลียดกลืนเหมีน ความชอบขบหญิงงาม นี้เรียกว่าเต็มอ้อมอยู่ในตนเอง ดังนั้น วิญญูชนจึงต้องระมัดระวังเมื่ออยู่โดยลำพัง” (ต้าเสวีย อรรถาธิบายบทที่ 6)

ชื่อตรงต่อเจตนารมณ์ เป็นเรื่องของการเน้นสำนึกของวิญญูชนในการตัดสิ้นคุณธรรม ความผิดชอบชั่วดี ตัวบทใช้การเปรียบเทียบการรักความดีงามเหมือนที่รักชอบหญิงงาม ขณะเดียวกันก็ให้เกลียดการทำชั่วเหมือนที่คนเราเกลียดกลืนเหมีน ซึ่งทั้งการรักชอบหญิงงามและการเกลียดกลืนเหมีนเป็นเรื่องที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องผ่านการคิด ไม่ต้องมีใครมาสอน มนุษย์ก็เป็นเช่นนั้นอยู่แล้ว พฤติกรรมทั้งสองอย่างนี้เป็นไปโดยอัตโนมัติ ตำราต้าเสวียต้องการเน้นให้ผู้เรียนรักคุณงามความดีเกลียดการทำชั่วจากภายในจิตใจ แบบที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องบังคับเช่นกัน หากผู้เรียนยังไม่มีสำนึกในการตัดสิ้นคุณธรรมในระดับที่เป็นอัตโนมัติมาจากภายใน ก็ยังไม่อาจนับว่าบรรลุถึงการชื่อตรงต่อเจตนารมณ์

นอกจากนั้นตำราต้าเสวียยังให้กรอบในการพิจารณาตัดสินด้วยว่า อย่างไรคือชื่อตรงต่อเจตนาธรรม กรอบนั้นก็คือ “การระมัดระวังเมื่ออยู่เพียงลำพัง” (慎独) หากอยู่เพียงลำพัง ไม่มีผู้ได้รับรู้พฤติกรรมของเรา แล้วผู้นั้นยังรู้จักละอาย ปฏิเสธการทำความชั่ว ย่อมนับว่าผู้นั้นเข้าถึงความชื่อตรงต่อเจตนาธรรม

หากตำราต้าเสวียนำเสนอมโนทัศน์ชื่อตรงต่อเจตนาธรรมในฐานะที่เป็นขั้นตอนสำคัญของขั้นตอนทั้งแปด ตำราจางยงมักกล่าวถึงมโนทัศน์ “ชื่อตรง” (诚) เป็นมโนทัศน์หลักที่ร้อยเรียงตำราทั้งเล่ม โดยนำเสนอในมุมมองของคุณธรรมที่เป็นแกนสำคัญเชื่อมโยงวิธีแห่งธรรมของฟ้ากับวิถีแห่งธรรมของมนุษย์ ตำราจางยง กล่าวว่า

“ความบริสุทธิ์¹ เป็นวิถีแห่งธรรมของฟ้า การปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงความชื่อตรง เป็นวิถีแห่งธรรมของมนุษย์; พวกที่เกิดมาก็ชื่อตรง ไม่ต้องมานะก็เข้าถึงได้เอง ไม่ต้องครุ่นคิดก็เป็นไปเอง เข้าถึงวิถีแห่งธรรมอย่างสบายๆ ไม่ร้อนรน คือ อริยบุคคล ส่วนพวกที่ต้องลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงความชื่อตรง คือ ผู้ที่เลือกสมาทานความดีงามและรักษาเอาไว้ให้มัน” (จางยง บทที่ 20)

“ในใต้หล้ามีเพียงผู้สามารถบรรลุถึงความชื่อตรงได้ จึงจะสามารถรู้แจ้งในธาตุแท้ของตนได้” (จางยงบทที่ 22)

จากตัวอย่างข้างต้น มโนทัศน์ “ความบริสุทธิ์” หรือ “ชื่อตรง” (诚) ในที่นี้ซ่อนความหมายไว้สองชั้น ชั้นแรกคือ เป็นความหมายเชิงอภิปรัชญา บอกถึงความดีงามเป็นคุณสมบัติแห่งฟ้า ความบริสุทธิ์เป็นเนื้อเดียวกับฟ้า และเป็นสมบัติที่อริยบุคคลมีติดตัวมา ส่วนความหมายอีกชั้น เป็นความหมายในแง่ของคุณธรรม เป็นแก่นของกรอบจริยธรรม และสะท้อนให้เห็นว่าความชื่อตรงเป็นธาตุแท้ในตัวมนุษย์ที่เป็นเนื้อเดียวกับตัววิถีแห่งธรรม (去

¹ ความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในตำราจางยงบทที่ 22 นี้ ตัวบทใช้คำว่า 诚 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า คำว่า 诚 ไม่ควรแปลแบบตายตัวด้วยคำ ใด ๆ เดียว แต่ควรจะแปลตามความหมายที่ปรากฏในบริบทโดยคำนึงถึงนัยทางปรัชญา กล่าวคือ ถ้าเกี่ยวข้องกับสภาวะเชิงอภิปรัชญา หรือสภาวะของจิตใจ จะใช้คำว่า “บริสุทธิ์” ซึ่งหมายถึงสภาวะที่ปราศจากกิเลสหรือความปรารถนาเจือปน แต่ถ้าเกี่ยวข้องกับ การแสดงออกทางจิตใจ หรือทางพฤติกรรม จะใช้คำว่า “ชื่อตรง”

思达和刘冬冰 2010: 85) เช่นนี้หมายความว่า การปฏิบัติคุณธรรมทั้งปวงหากขาดความ
ซื่อตรงที่มาจากภายในจิตใจแล้ว การแสดงออกของคุณธรรมนั้นๆ ก็เป็นเพียงเปลือกนอก ไม่
ถือเป็นคุณธรรมที่แท้จริง

ทว่า ตำราต้าเสวียกับตำราจยงต่างก็กล่าวถึง “การระมัดระวังเมื่ออยู่เพียงลำพัง”
โดยในบทคัมภีร์ของตำราจยงได้กล่าวว่า “วิถีแห่งธรรม มีอาจออกห่างได้แม้เพียงเสี้ยวเวลา
หากออกห่างได้ นั้นมิใช่วิถีแห่งธรรม ดังนั้นวิญญูชนจึงต้องระมัดระวังสำรวมในที่ที่ไม่มีผู้อื่น
เห็น รู้จักเกรงกลัวในที่ที่ไม่มีผู้อื่นได้ยิน ยิ่งเป็นที่ลับตายิ่งปรากฏชัดแจ้ง ยิ่งเป็นสิ่งเล็กๆ ยิ่ง
ปรากฏใหญ่โต ดังนั้น วิญญูชนจึงต้องระวังสำรวมตนเองเมื่ออยู่ในที่ที่ไม่มีผู้อื่น” ในบทคัมภีร์
เน้นย้ำว่าพฤติกรรมของเราต้องไม่ขัดกับวิถีแห่งธรรม จากนั้นจึงกล่าวถึงการระมัดระวังว่าเมื่อ
อยู่เพียงลำพังก็ยังคงยืนหยัดในความดีงาม อีกทั้งในตำราจยงบทสุดท้ายที่เป็นบทสรุป
ยังหวนกลับมากล่าวเน้นย้ำเรื่องนี้อีก “คุณตัวเจ้าอยู่ลำพังในท้องของตนเอง มีสิ่งที่ต้องให้ละอาย
แก่ภายนอกหรือไม่” (จยง บทที่33) การที่เนื้อหาเรื่องนี้ปรากฏทั้งในบทแรกและบทสรุปย่อม
บอกได้ชัดเจนว่า การระมัดระวังเมื่ออยู่เพียงลำพังเป็นเงื่อนไขหรือมาตรฐานที่สำคัญมากของ
ตำราจยง

เช่นนี้แล้วเราอาจสรุปได้ว่า มโนทัศน์ “ซื่อตรงต่อเจตนาธรรม” และ “ซื่อตรง” ของ
ตำราต้าเสวียกับตำราจยงตามลำดับนั้นล้วนเป็นเนื้อหาเดียวกันและมีกรอบมาตรฐานแบบ
เดียวกัน เพียงแต่ตำราต้าเสวียนำเสนอในด้านการขัดเกลาตนเอง ขณะที่ตำราจยงพยายาม
ทำให้การซื่อตรงเป็นคุณธรรมที่มีหลักอ้างอิงกับฟ้าด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น เราจะเห็นถึงความเชื่อมโยงสอดคล้องของตำราต้าเสวียกับ
ตำราจยงที่มีความสัมพันธ์ทั้งด้านกรอบแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการรำเรียน ตลอดจน
ความหมายเชิงมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงกัน

3. ตำราตำราเสวียกับตำราจยงกับหน้าที่การสร้างภาพตัวแทนของบุรพกษัตริย์

เป็นที่ทราบกันดีว่า ปรัชญาการปกครองของจีนมีกรอบพื้นฐานคือ ชัดเกลตาตนเอง- จัตุระเปียบวงศัตระกูล-ปกครองประเทศ-สร้างศาสนได้ในได้หล้า ลัทธิหลุมองเพียงว่าหาก ผู้ปกครองมีคุณธรรมชัดเกลตาตนเอง ก็จะสามารถปกครองได้หล้า ทำให้ประชาชนเป็นสุขได้ สำหรับตำราทั้งสี่แล้ว เนื้อหาของตำราทั้งชุดจึงล้วนวนเวียนอยู่กับเรื่องการชัดเกลตาตนเองเป็น จุดเริ่มต้น ส่วนงานด้านการปกครองและการสร้างศาสนได้ในได้หล้าเป็นเป้าประสงค์เบื้องปลาย เมื่อผู้ปกครองโดยเฉพาะจักรพรรดิซึ่งเป็นผู้ปกครองสูงสุด เริ่มต้นจากการชัดเกลตาตนเอง จากนั้นจึงค่อยนำพาและผลักดันผู้อื่นได้ ด้วยการนำเอาคุณธรรม

ที่เกิดจากการชัดเกลตาตนเองมาเป็นแบบอย่างให้ปวงประชาดำเนินตาม เช่นนี้จึงถือว่าเป็น ปลายทางแห่งการปกครอง ปรัชญาลัทธิหลุมองว่า งานสั่งสอนเหล่าประชาคืองานปกครองที่ เป็นภารกิจของฟ้า

ตำราตำราเสวียกับตำราจยง นอกจากจะเน้นย้ำเรื่องการชัดเกลตาตนเองแล้ว ยังมีข้อ นำสังเกต คือ ตำราทั้งสองเล่มมีอิทธิพลในการสร้างภาพตัวแทนของบุรพกษัตริย์¹หรือ อริยบุคคลอีกด้วย ตัวบทมุ่งพรรณนาให้เห็นภาพการปกครองด้วยคุณธรรมของบรรดา บุรพ กษัตริย์ มุ่งสร้างภาพความดีงามที่สมบูรณ์แบบของบุรพกษัตริย์ให้ตราตรึงใจของผู้คน ทำให้ เมื่อมีการกล่าวถึงผู้ปกครองหรือจักรพรรดิ ก็มักจะต้องนำไปเปรียบเทียบกับภาพของบุรพ กษัตริย์ที่ถูกสร้างเป็นภาพตัวแทนเสมอๆ ซ้ำร้ายกว่านั้นก็คือ การใช้ภาพของบุรพกษัตริย์เป็น มาตราวัดหรือตัดสินคุณงามความดีของผู้ปกครองเหล่านั้น ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ภาพตัวแทน ของบุรพกษัตริย์ที่ตำราตำราเสวียกับตำราจยงนำเสนอ นั้น เมื่อเปรียบเทียบกับตำราหลุนยหวิ กับตำราเมิงจื่อแล้ว การนำเสนอภาพตัวแทนของบุรพกษัตริย์มีความแตกต่างกันพอสมควร ตำราหลุนยหวิกับตำราเมิงจื่อจะนำเสนอภาพของบุรพกษัตริย์ว่า ท่านเหล่านั้นดูแล

¹ บุรพกษัตริย์ในบทความนี้ หมายถึงอริยกษัตริย์ของลัทธิหลู ซึ่งหมายถึงกษัตริย์ผู้เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม ได้แก่ กษัตริย์ในตำนาน และในยุคสามราชวงศ์ ปกติแล้วหมายถึง พระเจ้าเหยา พระเจ้าซุ่น พระเจ้ายหวิ พระเจ้าซางทง พระเจ้าโจวเหวินหวาง และโจวอู่หวาง

ประชาชนอย่างไร รวมไปถึงเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของบุรพกษัตริย์ ค่อนข้างนำเสนอเชิงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ทว่าตำราตำราเสวียกับตำราจยงกลับนำเสนอแบบทฤษฎี นอกจากวาดภาพให้เห็นเมตตาธรรมของบุรพกษัตริย์แล้ว ยังมุ่งฉายภาพที่บุรพกษัตริย์ขัดเกลตาตนเองจนส่งผลให้ท่านเหล่านั้นมีบารมีธรรม (Charisma) จนสามารถชักนำผู้อื่นได้อย่างสบายๆ โดยไม่ต้องใช้อำนาจใดๆ มาขู่เชิญ เช่น

“บทกวีนิพนธ์ชื่อจึง กล่าวว่า “อ้อ...บุรพกษัตริย์ทำให้เหล่าประชามีลิ้มเลียน” ผู้ปกครองต่างเคารพนบนอบและสืบทอดจริยวัตรของพระองค์ในการรักเครือญาติ และการเคารพให้เกียรติผู้มีความสามารถ เช่นนั้นแล้วปวงประชาก็ได้รับประโยชน์สุขที่ควรได้รับ ดังนั้น เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วชนรุ่นหลังยังระลึกถึงมีลิ้มเลียน” (ตำเสวีย อรรถาธิบายบทที่ 3)

“เมื่อเข้าถึงความซื่อตรงแล้วก็จะปรากฏให้เห็นได้ เมื่อปรากฏให้เห็นได้ก็จะค่อย ๆ ชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ ก็จะกระจ่างแจ้ง เมื่อกระจ่างแจ้งก็สามารถผลักดันผู้คนและสรรพสิ่ง เมื่อสามารถผลักดันก็สามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแล้วจึงเป็นไปในทางที่ดีขึ้นโดยไม่รู้ตัว ในได้หล้ามีเพียงผู้ที่บรรลุความซื่อตรงจึงสามารถทำให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยไม่รู้ตัวได้” (จยง บทที่ 23)

“การบรรลุถึงความซื่อตรงจึงไม่มีการหยุดเว้น เมื่อไม่หยุดก็สามารถคงอยู่ได้นาน เมื่อคงอยู่ได้นานก็เป็นທີ່ประจักษ์ได้จากภายนอก เมื่อประจักษ์ได้จากภายนอกก็มีความยั่งยืน เมื่อยั่งยืนก็กว้างขวางลึกซึ้ง เมื่อกว้างขวางลึกซึ้ง ก็สูงส่งและสูงส่งสามารถกว้างขวางและลึกซึ้ง สามารถใช้รองรับสรรพสิ่ง ความสูงส่งและสูงส่งสามารถใช้แผ่ปกคลุมสรรพสิ่ง ความยั่งยืน สามารถใช้เพื่อทำให้สรรพสิ่งสมบูรณ์พร้อม ความกว้างขวางลึกซึ้งคู่ควรกับดิน ความสูงส่งและสูงส่งคู่ควรกับฟ้า ส่วนความยั่งยืนไร้ขอบเขต หากทำได้เช่นนี้ ไม่ต้องแสดงออกก็แจ่มชัดในตัวเอง ไม่ต้องผลักดันก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ต้องลงมือทำก็สำเร็จ” (จยง บทที่ 26)

“ในได้หล้ามีเพียงผู้ที่สามารถเข้าถึงความเป็นอริยะ จึงจะสามารถฉลาดรอบรู้
สามารถที่จะพิจารณาผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าได้ มีจิตใจกว้างขวางและอ่อนโยนสามารถที่จะ
หลอมรวมสรรพสิ่งได้ แข็งแกร่งและมุนานะสามารถที่จะตัดสินใจและจัดการทุกอย่าง
ได้ มีท่าทางที่สง่างามและเปี่ยมด้วยความยุติธรรม เพียงพอที่จะทำให้มีผู้เคารพ มี
ความคิดอ่านละเอียดรอบคอบ สามารถแยกแยะถูกผิดได้ชัดเจน มีความกว้างขวาง
และลึกซึ้ง และปรากฏอยู่ตลอดเวลา กว้างขวางประดุจแผ่นฟ้า ลึกซึ้งประดุจพื้นสมุทร
เมื่อท่านปรากฏกาย เหล่าประชาไฉนเลยจะไม่เคารพ เมื่อกล่าววาจา เหล่าประชาไฉน
เลยจะไม่เชื่อถือ เมื่อดำเนินการใด เหล่าประชาไฉนเลยจะไม่ยินดี เพราะเหตุนี้ชื่อเสียง
ของท่านจึงเลื่องลือไปทั่วประเทศ ขจรขยายไปถึงดินแดนแห่งอนารยชน ตลอดจนถึงที่
เรือสามารถไปถึง ที่ที่ผู้คนสามารถไปได้ ที่ที่แผ่นฟ้าได้ปกคลุม ที่ที่ผืนดินสามารถ
รองรับ ที่ที่ตะวันจันทร์ส่องแสงไปถึง ที่ที่น้ำค้างสามารถหยาดหยด ในบรรดาเหล่า
ผู้คนที่มิเลือนเนื้อ ไฉนเลยจะไม่เคารพและอยากใกล้ชิด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคู่ควรกับ
ฟ้า” (จยง บทที่ 31)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทั้งตำราต้าเสวียกับตำราจยงมีบทบาทสำคัญใน
ด้านการสร้างภาพตัวแทนของบุรพกษัตริย์ในใจของผู้คน ในฐานะที่เป็นอริยกษัตริย์ผู้เมตตา
ครองใจผู้คน และไม่ว่าผ่านไปกี่ยุคก็สมัย ภาพความเป็นอริยกษัตริย์ผู้ประเสริฐก็ยังคงอยู่ในใจ
ของผู้คน และเป็นสิ่งที่เหล่าประชาล้วนใฝ่หา กล่าวคือ สภาวะธรรมของบุรพกษัตริย์นั้นบรรลु
ถึงระดับอริยบุคคล ไม่เพียงแต่ท่านขัดเกลาตนเองได้ จิตใจของท่านเหล่านั้นยังเป็นเนื้อ
เดียวกับธาตุแท้แห่งฟ้า ดังนั้นจึงคู่ควรกับฟ้า และมีหน้าที่สอนสั่งปวงประชา สามารถทำ
ภารกิจที่ฟ้ามอบให้สำเร็จลุล่วงได้ สภาวะเช่นนี้ย่อมมิใช่ผู้ปกครองหรือจักรพรรดิทั่วไปจะไป
ถึงได้

ข้อน่าสังเกตอีกประการ คือ ตำราต้าเสวียกับตำราจยงต่างก็ใช้กลวิธีสหบท
(Intertextuality) โดยหยิบยกตัวบทจากคัมภีร์ทั้งห้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์กวีนิพนธ์ 《诗
经》 และคัมภีร์การปกครอง 《尚书》 มากกล่าวพรรณนาถึงบุรพกษัตริย์ สร้างให้บุรพ

กษัตริย์กระจ่างแจ้งในคุณธรรมอันสูงส่งด้วยตนเอง อยู่ในฐานะสูงส่ง และได้รับความเคารพอย่างสูงสุด

คังแก้กล่าวว่า “สามารถทำคุณธรรมให้กระจ่างแจ้ง” ไท่เจียกกล่าวว่า “ระลึกไว้ในคุณธรรมที่ฟ้ามอบให้นี้อยู่เรื่อยๆ ดีทีเดียวกล่าวว่า “สามารถกระทำคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ให้กระจ่างแจ้ง ล้วนเป็นการทำให้คุณธรรมในตนกระจ่างแจ้งขึ้นทั้งสิ้น (ต้าเสวีย อรรถาธิบายบทที่ 1) ¹

บทกวีนิพนธ์ชื่อจิง กล่าวว่า “แลดูริมตลิ่งเคี้ยวคตของลำน้ำฉี กับลำไฟที่แลดูเขียวข่ม เห็นเจ้านายผู้จรรยาสง่างาม ประดุจงาช้างตัดแต่งขัดเกลา ประดุจหยกงาม แกะสลักเสลาเป็นมันวาว เครื่องขริมและแข็งแกร่ง ่องอาจและใจกว้าง เจ้านายผู้จรรยาสง่างาม ยามลบลบาแล้วยากนักจักลืมเลือน” (ต้าเสวีย อรรถาธิบายบทที่ 3)

เราจะเห็นได้ว่า ทั้งตำราต้าเสวียกับตำราจยงมีบทบาทในการตอกย้ำภาพลักษณ์ของบุรพกษัตริย์ที่มีบารมีธรรมมาก ทำให้บุรพกษัตริย์ลัทธิหฺรูมีความศักดิ์สิทธิ์ประดุจเทพเจ้า ผู้ปกครองหรือจักรพรรดิยุคหลังทำได้ดีที่สุดในแง่ดีเพียงแต่ดำเนินรอยตาม แต่ไม่อาจก้าวข้ามหรือล้ำหน้าบุรพกษัตริย์ไปได้ นอกจากนั้น การใช้สหบทโดยหฺยิบยกคัมภีร์กวีนิพนธ์และคัมภีร์การปกครอง ซึ่งลัทธิหฺรูถือว่าเป็นคัมภีร์ที่มีฐานะสูงสุด ย่อมสะท้อนให้เห็นว่า ตำราทั้งสี่ที่แม้จะถือกำเนิด และขึ้นมามีความสำคัญในภายหลังก็ไม่ได้ขบคิดทฤษฎีขึ้นมาแบบลอยๆ หรือไม่ได้คิดทฤษฎีใหม่ๆ ขึ้นมาเอง แต่เป็นการอ้างอิงโดยกลับไปหารากฐานโบราณทั้งสิ้น อีกทั้งยังเน้นย้ำกับผู้เรียนตลอดว่า การปกครองแต่โบราณจวบจนปัจจุบันก็ยังคงมีหลักการที่ไม่เปลี่ยนแปลง (严正, 2008: 89) นี่คือบทบาทที่ตำราต้าเสวียกับตำราจยงได้สร้างภาพตัวแทนบุรพกษัตริย์ในจิตใจของผู้คน เราไม่อาจปฏิเสธว่าในประวัติศาสตร์จีน สังคมได้ใช้ภาพคุณธรรมและบารมีธรรมของบุรพกษัตริย์มาเป็นมาตรฐานการปกครอง และคุณธรรมของผู้ปกครองในทุกยุคทุกสมัย อีกทั้งประวัติศาสตร์จีนก็สะท้อนให้เราเห็นเป็นเหรียญสองด้านว่า

¹ คังแก้ 《康诰》 ไท่เจีย 《大甲》 และตี้เตียน 《帝典》 ล้วนเป็นชื่อบทในคัมภีร์การปกครอง 《尚书》 เนื้อหาของบทเหล่านี้มักบันทึกคำสั่ง และโอวาทของบุรพกษัตริย์ในสมัยโบราณ

ภาพตัวแทนของบุรพกษัตริย์ถือเป็นอุดมคติของจักรพรรดิจีน ผู้ปกครองควรเลียนแบบคุณธรรมของท่านเหล่านั้น ขณะเดียวกันมาตรฐานการปกครอง และคุณธรรมของท่านก็ถูกใช้เป็นข้ออ้าง และความชอบธรรมในการล้มล้างผลัดเปลี่ยนราชวงศ์ในประวัติศาสตร์จีนมาโดยตลอดด้วยเช่นกัน

4. สรุป

ตำราต้าเสวียกับตำราจยง ถูกนำมาเชื่อมโยงกันด้วยวาทกรรมการสืบทอดสายตรงวิธีแห่งธรรม และการถือกำเนิดของตำราทั้งสองที่ทำให้ตำราทั้งสองเล่มได้รับความสำคัญขึ้นมาอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านความหมาย ตำราทั้งสองนำเสนอเนื้อหาที่มีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกัน มีแก่นมโนทัศน์และความหมายเป็นเนื้อเดียวกัน เพียงแต่นำเสนอคนละมุมมองด้วยคำที่แตกต่างกัน สำหรับบทบาทและผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมจีน ตำราต้าเสวียกับตำราจยงทำหน้าที่สร้างภาพตัวแทนของบุรพกษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรมและบารมีธรรม จนกลายเป็นบรรทัดฐานและการประเมินคุณค่าในตัวกษัตริย์และนักปกครองของจีนในยุคหลัง

บรรณานุกรม

- จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ. (2564). การศึกษาแนวคิดสำนักขงจื้อในคัมภีร์จยง. *วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(2), 123-139.
- ถาวร สิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, ผู้แปล. (2562). *คัมภีร์ต้าเสวีย (มหาศึกษา) และจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน)*. สมาคมเผยแผ่คุณธรรม “ไต้ก่า” จีจินเกาะ.
- สยมพร ฉันทลธิทิพร, ผู้แปล. (2563). *อิติศาสตร์ (ตำราต้าเสวีย) และทางแห่งความพอดี (ตำราจยง)*. แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- Gardner, Daniel K. (1984). Principle and Pedagogy: Chu Hsi and The Four Books. *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 44(1), 57-81.

- Gardner, Daniel K. (2007). *The Four Books: The Basic Teachings of the Later Confucian Tradition*. Hackett Publishing.
- Jame T.C. Liu. (1973). How Did a Neo-Confucian School Become the State Orthodoxy?. *Philosophy East and West*, 23(4), 483-535.
- 陈来. (1995). *宋明理学*. 辽宁教育出版社.
- 刘泽华和葛荃. (2011). *中国古代政治思想史*. 天津: 南开大学出版社.
- 师清芳. (2005). 简论《大学》、《中庸》的思想及其相互关系. *哈尔滨商业大学学报 (社会科学版)*, 81(2), 126-128.
- 汤一介和李中华, 主编. (2011). *中国儒学史宋元卷*. 北京大学出版社.
- 严正. (2008). 王道理想与圣贤意识—论儒家《尚书》诠释的理论价值与影响. *河南社会科学*, 16(5), 89-93.
- 张立文. *宋明理学研究*. Kindle Book version. (2015). Retrieved from amazon.cn
- 赵思达和刘冬冰. (2010). 解读《中庸》之“诚”. *南京林业大学学报 (人文社会科学版)*, 9(1), 85-88.
- 朱熹. (2011). *四书章句集注*. 中华书局.
- 朱修春. (2005). *四书学史研究*. 中国文史出版社.